

Η συνδρομή των ακαδημαϊκών ιδρυμάτων στην παραγωγή, μεταφορά και εφαρμογή της γνώσης

Εισηγητής: Ιωάννης Ταμπακούδης, PhD
Λέκτορας Πανεπιστημίου Μακεδονίας
Email: tampakoudis@uom.edu.gr

Εισαγωγικές Παρατηρήσεις

- Η σύγχρονη εποχή χαρακτηρίζεται από την ένταξη της επιστημονικής γνώσης στη διαδικασία ανάπτυξης προϊόντων.
 - Η έρευνα ενσωματώνεται στην αξία των προϊόντων και αποτελεί πλέον σημαντική οικονομική αξία.
- Η **Κοινωνία της Γνώσης** προβάλλει για την Ελλάδα ως η μόνη εναλλακτική και ταυτοχρόνως επιθυμητή λύση και, συνεπώς, ο ρόλος των πανεπιστημίων προβλέπεται καθοριστικός.
- ❖ Αν και η ανταπόκριση των ελληνικών πανεπιστημίων στο ρόλο αυτό αποτελεί επιτακτική ανάγκη και εθνικό στόχο, η υποχρηματοδότηση σε συνδυασμό με το συντηρητικό περιβάλλον που έχει διαμορφωθεί κατά τις τελευταίες δεκαετίες, εγείρει αμφιβολίες ως προς την επιτυχία της.
- ❖ Η διεθνής πρακτική καταδεικνύει πως η σύνδεση της πανεπιστημιακής δραστηριότητας με την επιχειρηματικότητα εξασφαλίζει οφέλη σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, ενώ συμβάλλει στην οικονομική ανάπτυξη και την ευημερία.

Η Κοινωνία της Γνώσης

- Η **Κοινωνία και η Οικονομία της Γνώσης** συντίθενται από το συνδυασμό ανεξάρτητων δράσεων τις οποίες καλείται να συν-διαμορφώσει ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο.
- Οι δράσεις αυτές είναι:
 - i. *Παραγωγή* γνώσης μέσω της επιστημονικής έρευνας
 - ii. *Μετάδοση* της γνώσης μέσω της εκπαίδευσης και διάχυσή της στην κοινωνία
 - iii. *Μεταφορά* και *αξιοποίηση* της γνώσης στην τεχνολογική καινοτομία

Προσαρμογή στις σύγχρονες απαιτήσεις

- Για να ανταποκριθεί στο ρόλο του αυτό, ένα σύγχρονο πανεπιστήμιο αντιμετωπίζει την επιτακτική ανάγκη να προσαρμοσθεί στις νέες απαιτήσεις που έχουν προκύψει και είναι:
 - i. **Η αυξημένη ανάγκη για παροχή ανώτατης εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης και η παγκοσμιοποίηση της εκπαίδευσης και της έρευνας**
 - Οι δυνατότητες των νέων ΤΠΕ έχουν ως αποτέλεσμα την όξυνση του ανταγωνισμού σε επίπεδο κρατών, πανεπιστημίων και ερευνητικών φορέων
 - ii. **Η συνεργασία με τη βιομηχανία**
 - Ενίσχυση της διάχυσης της γνώσης στις επιχειρήσεις, καθώς και δημιουργία νέων ανταγωνιστικών επιχειρήσεων.
 - iii. **Η γονιμοποίηση των χώρων παραγωγής της γνώσης**
 - Λειτουργία αποτελεσματικών γραφείων διασύνδεσης, θεσμοθέτηση ευέλικτου νομοθετικού πλαισίου, ίδρυση τεχνολογικών πάρκων και τεχνοβλαστών
 - iv. **Η αναδιοργάνωση και ο αναπροσανατολισμός της γνώσης**
 - Μεγάλη ποικιλία και εξειδίκευση της γνώσης
 - Προσαρμογή του ακαδημαϊκού κόσμου στο διεπιστημονικό χαρακτήρα των πεδίων που δημιουργούν τα σύνθετα προβλήματα της κοινωνίας (πχ η προστασία του περιβάλλοντος ή η βιοτεχνολογία)

Πανεπιστήμια και Επιχειρήσεις (1/2)

- Μόνο σε ένα μέρος μπορούν οι **επιχειρήσεις** να βρουν τους πόρους που απαιτούνται για την ανάπτυξη...
 - Στα πανεπιστήμια, την πηγή των δεξιοτήτων και της καινοτομικής σκέψης.
- Όχι μόνο μεγάλες αλλά μικρομεσαίες επιχειρήσεις έχουν να ωφεληθούν από την πρόσβασή τους στα Πανεπιστήμια, κάτι εξαιρετικά σημαντικό για μια οικονομία σαν την Ελληνική, με μεγάλο αριθμό μικρομεσαίων επιχειρήσεων.
- Ειδικά σε περίοδο κρίσης όπως η σημερινή, καθίσταται αναγκαία η ανάπτυξη ενεργειών συνεργασίας και η εφαρμογή της ακαδημαϊκής γνώσης στις επιχειρήσεις.

Πανεπιστήμια και Επιχειρήσεις (2/2)

- Μόνο σε ένα μέρος μπορούν τα **πανεπιστήμια** να βρουν τους πόρους που απαιτούνται για την ανεξάρτητη λειτουργία τους προς τη δημιουργία δεξιοτήτων και καινοτομικής σκέψης...
 - Στις επιχειρήσεις, τον κατεξοχήν δημιουργό πλούτου και αποδέκτη του «προϊόντος» τους.
 - Τα πανεπιστήμια που συνδέονται με τις επιχειρήσεις αποκτούν πρόσβαση σε ιδιωτικά κονδύλια για έρευνα και άλλες δραστηριότητες.
 - Αποκτούν εταίρους που κατανοούν τη δυνητική εμπορική αξία της πανεπιστημιακής έρευνας.
 - Βρίσκουν χορηγούς που μπορούν να στηρίξουν τις πρώτες επιχειρηματικές προσπάθειες των φοιτητών τους και υποψήφιους εργοδότες των αποφοίτων τους αργότερα.

Γενικότερα οφέλη από τη συνεργασία πανεπιστημίων και επιχειρήσεων

- Πανεπιστήμια και επιχειρήσεις έχουν ξεκάθαρα οφέλη από μια βελτιωμένη συνεργασία μεταξύ τους.
- Πρόσθετα οφέλη από την ανάπτυξη μιας νοοτροπίας επιχειρηματικότητας είναι η δημιουργία δικτύων και ζωνών επιχειρηματικότητας και τεχνολογικών πάρκων.
- ✓ Τέτοιες συνεργασίες δίνουν ζωή σε πόλεις και ολόκληρες περιοχές, προάγουν στρατηγικές σχέσεις σε παγκόσμιο επίπεδο, δημιουργούν προσωπικές σχέσεις, επίσημα και ανεπίσημα δίκτυα ανταλλαγής γνώσης και εμπειρίας.

Η ελλιπής σύνδεση των πανεπιστημίων με τον επιχειρηματικό τομέα

- Ένα μέρος της ακαδημαϊκής κοινότητας χαρακτηρίζεται από την αντίληψη ότι ο ρόλος των πανεπιστημίων είναι «καθαρά επιστημονικός» και ότι δεν πρέπει να συγχέεται με την επίλυση προβλημάτων της παραγωγής.
 - Ωστόσο, η διεθνής εμπειρία καταδεικνύει ότι η έλλειψη αλληλεπίδρασης με τον παραγωγικό ιστό μιας χώρας καθιστά αβέβαιη την επιτυχή έκβαση όχι μόνο της εφαρμοσμένης αλλά και της βασικής έρευνας, επηρεάζοντας τελικά αρνητικά την ίδια την εκπαιδευτική διαδικασία.
- Από την άλλη πλευρά όμως, και η ζήτηση των επιχειρήσεων για έρευνα είναι σε γενικές γραμμές εξαιρετικά χαμηλή, ενδεχομένως εξαιτίας του μικρού μεγέθους τους, αλλά κυρίως εξαιτίας της ακολουθούμενης *στρατηγικής* τους.
 - Και αυτό συμβαίνει μολονότι υπάρχουν πολλά καλά παραδείγματα - όπως στην τσιμεντοβιομηχανία, στα τρόφιμα, στη μεταλλουργία, στον ενεργειακό τομέα και αλλού - όπου έχει αποδειχθεί εφικτή η επίλυση διαχρονικών προβλημάτων με τη συμβολή των πανεπιστημίων.

Η πραγματικότητα σήμερα

- Σήμερα έχει αναδειχθεί η ανάγκη δημιουργίας νέων επιχειρήσεων **εντάσεως γνώσης** σε όλους τους τομείς, η λειτουργία των οποίων θα:
 - ✓ προσδώσει *δυναμική* στο παραγωγικό σύστημα
 - ✓ διασυνδέσει τη γνώση με την *καινοτομία* και
 - ✓ οδηγήσει στην ανάδυση νέων εγχειρημάτων με περισσότερες, ποιοτικότερες και πιο βιώσιμες *θέσεις εργασίας*.
- Στη χώρα μας αντίθετα στην περίοδο της κρίσης υπήρξε μια αναπαραγωγή του παλιού μοντέλου επιχειρήσεων, που κατά κανόνα επικεντρώνονται σε απλές, «ελαφρές τεχνολογικά» και χαμηλής έντασης γνώσης δραστηριότητες, (εστίαση, λιανικό εμπόριο κ.ά.).
 - Τέτοιες δραστηριότητες είναι χρήσιμες για βιοπορισμό, δεν ανοίγουν όμως ένα παράθυρο στο μέλλον.

Η (παρεξηγημένη) έννοια της καινοτομίας

- Εσφαλμένα επίσης εκλαμβάνεται η καινοτομία σε συνάρτηση (μόνο) με κλάδους υψηλής τεχνολογίας. Υπάρχουν πολλά εμπειρικά παραδείγματα που αποδεικνύουν ότι πολλοί παραδοσιακοί κλάδοι έχουν ένα σημαντικό απόθεμα γνώσης, το οποίο μπορούν να αξιοποιήσουν για την παραγωγή καινοτόμων προϊόντων.
 - Λόγω μάλιστα του γεγονότος ότι η Ελλάδα διαθέτει συγκριτικά πλεονεκτήματα σε αυτούς τους κλάδους (πχ. Τουρισμός, ανανεώσιμες πηγές ενέργειας), η δυνατότητα δημιουργίας καινοτόμων επιχειρήσεων σε αυτούς δεν είναι ουτοπική.
- Η σημερινή συζήτηση για τη δημιουργία ενός κύματος νεοφυών επιχειρήσεων (start-ups) δεν θα πρέπει να αποτελέσει μια παγίδα που θα οδηγήσει σε εταιρείες-φούσκες, αλλά να δώσει τη δυνατότητα να ανανεωθεί ο επιχειρηματικός ιστός της χώρας και να δημιουργηθούν νέες ευκαιρίες απασχόλησης.
 - Έτσι θα αξιοποιηθεί και το ανθρώπινο δυναμικό της χώρας που υπάρχει τόσο τεχνολογικό όσο και επιχειρησιακό επίπεδο.

Συμπεράσματα (1/2)

- Χρειάζεται να υπάρξει *εξωστρέφεια* των ελληνικών πανεπιστημίων και των ερευνητικών κατευθύνσεων.
 - Τα πανεπιστήμια θα πρέπει να αποκτήσουν διοικητική αυτονομία με όσο το δυνατόν λιγότερες παρεμβάσεις από την πολιτεία, αλλά, ταυτόχρονα, να προχωρήσουν στην εισαγωγή και την εφαρμογή της αξιολόγησης και της αξιοκρατίας σε όλα τα επίπεδα του προσωπικού.
 - Ανάγκη αυτοχρηματοδότησης από προγράμματα της ΕΕ και τον ιδιωτικό τομέα.
- Η *επένδυση στην παιδεία και την έρευνα* θα δώσει την ώθηση στην ανάπτυξη και την καινοτομία.
 - Βασικός πυλώνας είναι το ελληνικό πανεπιστήμιο, που θα πρέπει να περικλείεται από επιχειρήσεις - ή να τις εκκολάπτει - οι οποίες θα ενισχύονται με καταρτισμένο εγχώριο ανθρώπινο δυναμικό, έχοντας ως προτεραιότητα την εξωστρέφεια.
- *Κινητικότητα* των φοιτητών όχι μόνο μεταξύ χωρών αλλά και μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.
 - Οι εταιρίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν στη διαμόρφωση της διδακτέας ύλης, στην κατάρτιση του διδακτικού προσωπικού και στην πρακτική άσκηση των φοιτητών.

Συμπεράσματα (2/2)

- Απαιτείται άμεση ενίσχυση και υποστήριξη των *άριστων* επιστημονικών προσπαθειών στην Ελλάδα στο σύνολο των ερευνητικών και επιστημονικών πεδίων.
 - Πολλοί Έλληνες επιστήμονες ερευνητές διαπρέπουν ακόμη και σήμερα με πενιχρά μέσα και μικρή στήριξη από προγράμματα αριστείας.
- Οι *διακεκριμένοι Έλληνες του εξωτερικού* μπορούν να προσφέρουν με τη μεταφορά της τεχνογνωσίας που έχουν αποκτήσει στο εξωτερικό.
 - Επίσης, μπορούν να δημιουργηθούν δίκτυα για την προώθηση των ελληνικών πανεπιστημίων και τη δημιουργία κατάλληλων συνθηκών ώστε να ενισχυθεί η εξωστρέφεια της ελληνικής οικονομίας.
- ✓ Η αναζήτηση ενός μοντέλου ανάπτυξης με επίκεντρο τη γνώση, την τεχνολογία και την καινοτομία θα πρέπει να αποτελεί εθνική στρατηγική.

Προτάσεις πολιτικής (1/3)

- Η στροφή προς την **Κοινωνία της Γνώσης** είναι για την Ελλάδα μονόδρομος και, συγχρόνως, μοναδική και, ίσως, τελευταία ευκαιρία.
- Για να επιβιώσει και να διακριθεί το ελληνικό πανεπιστήμιο στο άκρως ανταγωνιστικό παγκοσμιοποιημένο περιβάλλον, η εθνική πολιτική για την εκπαίδευση και την έρευνα πρέπει να χαραχθεί με στόχους:
 - ✓ Τη σύνδεση της επιστήμης με την κοινωνία και τις εφαρμογές
 - ✓ Τη σύνδεση των πανεπιστημίων και των ερευνητικών κέντρων με τη βιομηχανία και τις καινοτομικές επιχειρήσεις
 - ✓ Την προσαρμογή των εκπαιδευτικών προγραμμάτων στο διεπιστημονικό χαρακτήρα των νέων επιστημονικών πεδίων που έχουν προκύψει
 - ✓ Τη δημιουργία αξιόπιστων και ανταγωνιστικών πανεπιστημίων και εργαστηρίων εθνικής εμβέλειας που θα συμμετέχουν σε ευρωπαϊκά δίκτυα αριστείας

Προτάσεις πολιτικής (2/3)

- Για την επίτευξη των στόχων αυτών η Πολιτεία οφείλει:
 - ✓ Να στρέψει υψηλότερα ποσοστά κρατικής χρηματοδότησης προς τα πανεπιστήμια επιλέγοντας να χρηματοδοτήσει, πλέον, όχι μόνο την εκπαίδευση αλλά και την έρευνα σε αυτά
 - ✓ Να θεσμοθετήσει και ενεργοποιήσει μηχανισμούς και δομές που θα ευνοήσουν την έρευνα και την ανάπτυξη στα πανεπιστήμια (ευέλικτους ειδικούς λογαριασμούς έρευνας, τεχνολογικά πάρκα, τεχνοβλαστούς, γραφεία διασύνδεσης)
 - ✓ Να θεσπίσει κίνητρα που θα καταστήσουν ελκυστική τη συνεργασία της βιομηχανίας και των καινοτομικών επιχειρήσεων με τα πανεπιστήμια
 - ✓ Να θεσμοθετήσει ανεξάρτητους τρόπους αξιολόγησης της ακαδημαϊκής προσφοράς και της αξιοποίησης των πόρων από τα πανεπιστήμια.

Προτάσεις πολιτικής (3/3)

- Από την πλευρά τους, τα πανεπιστήμια και ο ακαδημαϊκός κόσμος πρέπει να αντιληφθούν ότι στη σημερινή εποχή, για την εκπαίδευση, την έρευνα, τη Γνώση, δεν υπάρχουν σύνορα, ότι η ταχύτητα με την οποία συντελούνται οι αλλαγές είναι ιλιγγιώδης, ενώ ο ανταγωνισμός συνεχής.
- Πρέπει ο ακαδημαϊκός κόσμος να παύσει αντιστρατεύεται τις νέες τάσεις που διέπουν τα πανεπιστήμια παγκοσμίως και να αναπτύξει εξωστρέφεια και ανταγωνιστικότητα σε διεθνές επίπεδο.
- Τα πανεπιστήμια πρέπει να αναζητήσουν την κατάλληλη δοσολογία μεταξύ του καθαρά ακαδημαϊκού ρόλου του και της συμβολής του στην ανάπτυξη της τεχνολογίας και τη λύση προβλημάτων και να θέσουν τα κατάλληλα όρια ανάμεσα στο δημόσιο Πανεπιστήμιο και την Κοινωνία και την αγορά.
- ✓ Αν αντιμετωπίσουν με τόλμη τις νέες προκλήσεις, τα ελληνικά πανεπιστήμια διαθέτουν το απαραίτητο δυναμικό για να διακριθούν στην **Κοινωνία της Γνώσης** που ήδη αναδύεται και να προσδώσουν στην Ελλάδα ένα σημαντικό ανταγωνιστικό πλεονέκτημα.

Σας ευχαριστώ!